

В. Мојсова-Чепишевска (Скопје, Република Северна Македонија)

Книгата «Македонската литература XX век» како убав прилог во одбележувањето на големиот јубилеј – 100 години од раѓањето на Блаже Конески (за книгата Ала Шешкен. «Теми за македонската литература XX век». Скопје: Дијалог, 2021)

В. Мойсова-Чепишевска (Скопье, Республика Северная Македония)

Книга «Македонская литература XX века» – замечательный вклад в празднование знаменательного юбилея – 100-летия со дня рождения Блаже Конеского (по поводу монографии Аллы Шешкен «Исследования о македонской литературе. XX век.» Скопје: Диалог, 2021)

V. Mojsova-Chepishavska (Skopje, Republic of North Macedonia)

«Macedonian Literature of the 20th century» as a Good Addition in Celebration of the Great Jubilee – Blazhe Koneski 100 years (Themes of the 20th century Macedonian Literature. Skopje: Dialog, 2021)

Книгата «Теми за македонската литература XX век» од Ала Шешкен е природно продолжение поточно книжевно-научно надоградување на нејзината книга «Формирањето и развојот на македонската литература» (Скопје: Филолошки факултет «Блаже Конески», 2012), како и на книгата «Студии за македонската литература» (Скопје: «Дијалог», 2005) која пак е прва преведена книга на македонски јазик од еден руски автор.

Ала Шешкен преку најновиот наслов ја потврдува својата афирмација на значаен познавач, толкувач и промотор на македонската литература, а со тоа и пошироко на македонската култура во Руската Федерација. Својот интерес за литературата и културата на овие простори Шешкен започнува да го покажува уште за време на своето факултетско образование најпрвин на Словенскиот оддел на Филолошкиот факултет при тогашниот Ленинградски универзитет (денес Санкт-Петербург), а потоа и на Филолошкиот факултет при Белградскиот универзитет. На овој Универзитет почнува да го изучува и македонскиот јазик кај тогашните ре-номинирани професори по македонистика – В. Илиќ и С.Ж. Марковиќ. Така што нејзиниот научен интерес денес е сè повеќе насочен кон проучувањето на маке-

донската литература, но и кон белоруската и литературата на руската емиграција, но и кон јужнословенските литератури и култури.

Својот исклучителен интерес за македонската литература го потврдува и со своето учество на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид¹, на Научната конференција што се одржува во рамките на овој Семинар, како и на некои други меѓународни конференции организирани во Македонија кои третираат најразновидни прашања и проблеми од областа на македонскиот јазик, литература и култура, но и на некои поголеми славистички конгреси и симпозиуми на балканскиот, европскиот и светскиот научен простор. Она што особено треба да се истакне е дека од 1994 година држи предавања и специјални курсеви од историјата на македонската литература, историјата на македонската култура, како и од историјата на македонската литературна критика на Катедрата за словенска филологија при Московскиот државен универзитет «Ломоносов». Добитник е на меѓународното признание (медал) «Блаже Конески» што го доделува Македонската академија на науките и уметностите за посебен придонес во проучувањето и афирмацијата на македонскиот јазик, литература и култура. Оваа година (2021), во рамките на Рациновите средби ѝ беше доделено и високото «Почесно Рациново признание».

Треба да се нагласи фактот дека Ала Шешкен ги поставува темелите на систематското концептуално предавање и проучување на македонската литература во Руската Федерација. И во тој контекст излегувањето на оваа нејзина најнова книга е уште една потрда за нејзината посветеност сиот свој професионален, книжевно-историски и книжевно-теориски ангажман да го насочи кон истражувањето на спецификите на македонската литература и култура. Особено е значајно, што оваа нејзина книга излегува во годината на големиот јубилеј – 100 години од раѓањето на великанот на македонската лингвистичка и книжевна научна мисла Блаже Конески.

Книгата «Теми за македонската литература XX век» од Ала Шешкен е организирана низ десет (10) поглавја (вклучувајќи ја и библиографската белешка) и се отвора со два текста посветени на Блаже Конески. Првиот се осврнува на фолклорот во уметничкиот свет на Конески каде авторката мошне прецизно укажува на фактот дека токму Конески е првиот што ја продолжува традицијата на употреба на фолклорниот модел на стихот и ова нејзино истражување се надоврзува на согледбите на повеќето македонски и странски истражувачи кои на фолклорните елементи во творештвото на Конески гледаат како на една од важните константи и како своевиден интертекст. Тргувајќи од поемата «Мостот» и антологиската песна «Тешкото» кои се интересен пример на спој на фолклорната традиција и на авангардната лирика, таа го насочува своето истражување кон «Илинденски мелодии», како и кон поемата «Буната Карпошова», а потоа и кон редица песни од неговите збирки «Песни» и «Везилка», ставајќи посебно акцент на исчитувањето на «Болен Дојчин» и на циклусите «Дојранска елигија» и «Марко Крале» од подоцнежните негови збирки при што заклучува: «...дека во богатата со нијанси, филозофски мошне содржајната поезија на Блаже Конески фолклорот цело време

¹ Инаку на 54. Летна школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура се случи и првата промоција на оваа книга на Ала Шешкен која беше и одлично медиумски покриен (Види <https://ohridpress.com.mk/?p=137502>). Истата беше снимена и поставена како бидео запис под наслов «Прва промоција на книгата “Теми за македонската литература XX век” од академик Ала Шешкен» (Види <https://www.youtube.com/watch?v=a9Ij8cGqZb4>).

игра важна улога, помагајќи да се пронајде зракот на надежта и во најсложените ситуации» [Шешкен 2021: 13]. На овој текст се надоврзува наредниот кој зборува за релацијата меѓу Конески и руската литература и ова свое истражување Шешкен го започнува од сознатието дека «средината во која се одвива формирањето на Б. Конески како поет и научник (се мисли на Скопје, Белград и Софија) е под силно влијание на руската култура» [Шешкен 2021: 14].

На овој книжевно-историски и книжевно-теориски диптих трудови за Конески се надоврзува текстот посветен за значењето на книгата «Освојување на реалноста» од Милан Ѓурчинов кој со своето творештво остава силен печат во популаризацијата и проучувањето на руската култура во Македонија. Предизвикот за Шешкен е во тоа што таа во него гледа врвен научник поради својот врвен придонес во развојот на современата филолошка наука. Всушност неговата личност во која таа препознава еден од класиците на македонската книжевна критика и особено неговата книга «Освојување на реалноста» (2000) се вистински нејзин поттик да се зафати да истражува и да пишува за особеностите во формирањето и развојот на македонската литература. И овој текст е всушност влез во она што следува потоа каде низ шест (6) поглавја го проследува преку декади тој развој на современата македонска литература и пошироко македонска култура. Така, според нејзините размислувања оваа книга треба да фрли светлина врз историјата на македонската литература од XX век поточно да стави акцент на нејзините специфични развојни етапи.

Ала Шешкен го отвора своето истражување со нотирање на спецификата во формирањето на македонската литература во отсуство на државност во периодот 1880–1945 година и се занимава со македонската литература и нејзиниот проблем на нерамномерен развој со посебен акцент на т. н. «забрзан развој» како закономерност на литературниот процес на новата епоха. Оттука започнува нејзиното исчитување на таа специфична литература и култура што се развива по завршувањето на Втората светска војна, за понатаму да се насочи кон истражување на македонската литература од педесеттите до деведесеттите години на минатиот век. Притоа таа става акцент на новите естетски задачи и ги истакнува и зрелост на македонската литература, но и нејзината жанровска и стилска разновидност како обележја. За авторката на оваа книга македонската литература започнува една нова етапа по ослободувањето, зашто таква нова етапа е својствена и за историјата на македонскиот народ и за културата на овој народ. Македонскиот јазик, заедно со тогашниот српскохрватски и секако со словенечкиот јазик, станува еден од официјалните јазици на тогашната земја (СФРЈ). Акцентот на поетите кои ги одбележале тие први години на слободно творење Ала Шешкен го става на Б. Конески и С. Јаневски, а со особен интерес говори за Владо Малески, Јован Бошковски, Славко Јаневски, Коле Чашуле како втемелувачи на македонската проза. Впрочем, до 1991 година или поточно до распадот на СФРЈ, таа литература се развива во еднакви историски и општествено-политички услови, во еден заеднички културен простор со литературите на другите народи кои живееле во таа Југославија. Но од таа судбоносна 1991 година македонската литература е веќе култура и литература на една самостојна држава.

Книгата «Теми за македонската литература XX век» некако природно ја допишува и ја допрецизира онаа претходната «Формирањето и развојот на македонска-

та литература». Оваа најнова книга на Ала Шешкен ни овозможува да ја запознаеме од блиску авторката. Во тој контекст слободно може да се каже дека со своите научни трудови, со своите точно и реално изградени ставови таа е вистински амбасадор на македонската литература, а со тоа и пошироко на македонската култура во Руската Федерација и секако пошироко во славистичкиот книжевно-научен и книжевно-критички свет.

Од друга страна, по историите на Миодраг Друговац и Георги Сталев во кои можеме да го проследиме развојот на македонската современа книжевност, и по книгата «Формирањето и развојот на македонската литература» од Ала Шешкен, оваа нејзина најнова книга под наслов «Теми за македонската литература XX век» треба да се чита и како крајно студиозен / сериозен книжевно-научен пристап за историја на македонската литература и култура од странски македонист и славист.

Сведения об авторе:

Весна Мойсова-Чепишевска,
доктор филологии
профессор
филологический факультет
имени Блаже Конеского
Университет свв. Кирилла и Мефодия
в Скопје

Vesna Mojsova Chepischevska,
Doctor of Philology
Professor
“Blazhe Koneski” Faculty of Philology
Ss. Cyril and Methodius University
in Skopje

vesnamojsova@hotmail.com